

Biyax

Ya hmuya binaw qulung ku smdalih alang nniqan mu laqi sbiyaw. Asi trrawah mslhkah ka qsahur mu. Meerinah ku mngungu. Miying ku Ingisan. Kibi saw aji biyaw maungat ka saw ni knsuyang. Mdka skbrhuan. Mdka spi. Mdka qrngul.

Gbiyan siida tealix ku paah qnpahan, asi ku sa gat bhraw hyaan.

Ddgiyaq o mdka saw kngkingal pparu bi kumay. Mgpajiq mdamay ka ubal daha ni malu bi hmagat sbaang. Saw puqu ga gmealu bi qmita ni kmlawa mnan. Yayung o ana saw qaraw rqling. Ini bi kdngu. Mqqaras bi pbhraw sbowlung mqquri mqliyang ni mqqalux gsilung. Knlbangan na ka gsilung o mdka seedal hyaan ka karat. Ini tkalai psgaaw. Saw bbaraw bi quyu tqqiri hunat mnkuung gququ. Ga mrqun mhgut knkuru nami ni prnahun na knhuway meuyas ni rmubux. Kngkingal rulung mndka saw bhgay klaway kwax kwax skiya babaw yunas ni ququq. Gaa psqaras mnan kdjiyax. Yaasa saw qtahi sgealu ni mqrinut ni mraqail ni qnluli ka kndsani.

Nii ku duri.

Kniwa bi qahur ni bngux ka alang nii. Naqih bi phmaan uri. Nyupan bgihur saw quyux ka bnaqig ni qbulit. Mubung qmapang ngangut ni ruwan sapah ka krpuhan siida. Tai sbu dqras o kniwa bi knrxan uri. Rbagan uri o ida lala bi ka paru bgihur ni quyux mhungul pucing ni mtkray tucing empkrut emptlmu nniqan dseejiq. Anna saw kiya nuxay bi thiyani qrian saw nii suyang bi alang. Ida asi saw axir tggamil meudus ka rdrudan nami sbiyaw.

Alang nii o Tpuqu ka ngahan na. smnegul ni mgaluk miyah hmqliq alang.



蔡光輝

花蓮縣立秀林國民中學教師

Truku

太魯閣語 | 散文 優選

Mndka ku buji ida smbu kska bi bsqaran. Ana ku musa ana inu ida ku lmnglung alang mu kdjiyax. Mdka kjiraw ida skiya ni mtqiri kmlawa babaw rudu na. Maxal mataru hngkwasan ka msburux ku ngangut. Spat ka laqi mu uri da . Ida ini teelih ni rndah mrana ka lmnglung ku hayaan. Psiyaq ka mlealax nami do rinah mdakil ni mkndux ka sdatun. Ana bitaq sayang qulung ku qmita dxgal rdrudan mu. Asi ku mgseesu ni mgmlux nhari. Mdka qsurux mqqaras bi mniq kska mmalu bi qsiya. Tai ku mmowsa do mdka saw krwahun mu bi duri.

Tama ni Bubu mu kika seiyah mu kdjiyax uri. Hmrinas empitu kmxalan ka hngkwasan daha da. Ana saw kiya mdka laqi ka lnglungan daha. Msngari ka biyax daha ni ida mkeekan kari kdjiyax. Ana manu saw bbilaq edeuda o kika ssciya ni sluyun daha. Yaku o mdka ku qurug ssikul ni sqada. Naqih bi kuxul mu duma. Msuwil ku tgliing mhulis ni lmingis. Huya ta bi ksun ka dha rdrudan nida msa ku?

Tmsamat seuxal ka Tutang mu. Maspas ka lqlaqi na o dngaan na smsamat kana. Qulung ku lmnglung mqqalux gngigan wawaq pada. Pnciyus Atang mu nii. Asi lu mshbuy ka halus mu da. Ana msngari lmu hiyi ni buut gmaxan sqrul usik qapal ni qalux ka kska supih. Ida mu qduun kmgus ni pgmaxun mu kngkingal ququy pratu tgqrngul idaw. Ssugun mu kana swayi dsnaw ni dkuyuh. Saw nami babuy qmaba ni saw kacing smarik. Knshiya na o ana bitaq sayang ini mu bi shngii. Kana uuqun nniqan babaw dxgal o aji bi tduwa pgkala kihan.

Duma tmabug rudux ni ruru. Duma dmuuy bkaruh ni parih kmari ni bsbus dxgal. Duma qmrak ssik qaraw smsik llingay. Mnlala bi uri o tluung truma ssagan qhuni knhuway bi mimah sinaw. Mslhkah bi mhgut ni miyuk lumak. Hmrinas rima tutu ka nmahan na da o ini pstuq nan nan msa hiya nanak mlawa da. Tpruq mjiras ni kmiwax бага ni qaqay han o ga msaang ki han. Msbilaq bi hngang do ga naqih kuxul miying tqian kida. Nasi smrus rusuq do ga csdamat kida.

Qmita ku бага Tama mu. Ana mliwang ni msklabuy ida mqquduh mmanang bi na. Qpuran lala bi qthur aji uri o rqling elug dara. Mdka psriyu paah truma qraqil hiyi. Buut ni urat hiyi ni elug dara o msleexan bi qtaan. Lnglungun mu ka laqi ku bilaq sbiyaw.



Tguhuy ku hyaan mrmux Bbuyu smluhay tmsamat uri da.

Mnhdu matas pglug bi empsangay ka misan ni rbagan siida. Aguh ni iyah dmayaw msa ka Baki ni Payi mu. Smkuxul bi mniq daya ka dhiya. Ini skila smtunux bi breenux msa. Manu saw kiya nii tqnay ku Baki ni Tama mkbbuyu da. Gmqraqil ni muyak ni sminaw ni tmquri ida ki sddara smsamat. Mapa thjil towkan ni empbukit mkkarang ni sdhriq mksa. Kngkingal kngkingal qatar steetu dowras ayug. Sduuy pusu gamil spriq aaji ppriyax. Shngiyan kana ka sisuy hirang. Knuwan ta bi ka dhuq da hug? Rinah ta lnglungun o rinah thiyaq gaing. Qmiri siyaw bangah tahut ka mtaqi keeman. Mkala kntqian ka knskiyan ni kneuwit do kika mtutuy ni tluung ni malah. Tmaga grbuan. Idas o thiyan bhgay hdhuda rinah mmарung pprdax. Maxal rima jiyax nniqan bbuyu. Mdngu paqax liwang ka hiyi mu. Trbuq ka towcing dqras ni saw riqaw purung ka dowriq. Mksa ku mnkuung bbuyu ida ga mspgriq lmnglung kdjiyax. Ida ta empskiya ana bitaq hici hug? Nasi ida saw kiya do tayal bi knkuru ki da?

Qnrak mndha ka Tama mu. Mdka samat kbuyan tmuluk ni shmuk. Mtdahung ni mtlawa ka kana hiyi na. Mnusa psiyaq bi mniq pspuhan kika wada mmalu hari. Pnhiyug pprngaw kska pslingan. Pnsahug kniwa bi pila uri. Pnaah hi siida do ini lu musa tmsamat da. Mhuma cipi q bi qmpahan ni kmsiyuk qmpahan nseejiq uri. Ini kntuku do musa mskuri ni kmsadu da. Naqih bi ngalan pila ka qmeepah ngangut uri. Tru idas дума ka qneepah o wada qduriq ka seejiq kmsadu da. Ana manu ini hici. Wana rbuk ni saang ka hnici na.

Bubu mu o ida tluung tleengan ni srakaw ka hiya. Ida bi niqan maxal tru hngkwasan ka ini tduwa mksa da. Empusal dha hngkawas do kika strung daha Tama mu. Brah na han o mtbiyax bi dmayaw Baki mu mniq daya kihan. Ana bru bowyak phalun na hirang kana msa. Miyah mniq breenux do ida mtbiyax bi uri. Maxal ka lqlaqi mnda nbuyas na o maspat ka meudus dha ka wada ungat. Tru jiyax ka mnhdu tmlaqi do asi lu tmbqlit kska qmpahan aji uri o dangu slaq. Pririh wada tmsamat tama ni dmuyuy sakur dmuyung bunga ni psayug phmaun pnegalang. Mhaal thjil lubuy tqriyan thngay trabus ni sqmu ni aji uri o payay. Smsung ni mgrbu duri o psramal phapuy pqdalun lqlaqi duri.

Ida saw hnyigan kuyuh Truku ka Atang mu. Hwinuk na o mdka duhung mqqurug. Btriq ni hirang na o saw djima ttakan qnthran. Ana tluling baga saw qwarux mtkray ni mqquduh. Mkrung ni mpayi ka dqras na da. Ini hari qita ka dha dowriq na uri. Pndaan psapuh ni pkirut kana. Dha pungu qaqay do endaan paru bi pkirut kida. Ida niqan ka tru jiyax asi bi cshungi wana empunu nan nan msa smtug. Ida hmrinas smka idas ka nniqan na kska pspuhan. Narat pungu o mmowsa pkirut tgspat kida. Ida muha malu msa ka rmun na. Tayal bi knrmnan su hug ?msa ka ltlutut ni lplupung na.

Ida ga pslhbun kdjiyax ka bubu mu. Lqlaqi ni ina ni tama na o kika pusu bi slhbnan na. Khnukan ni geluan na o saw hidaw misan. Mdka bi knlala na ka sbgay na kngkingal lqlaqi na. Ini na bi ksngi ni tlqili ka rima ina na. Ida lmlung quri knkuru nseejiq aji uri o nlqian na. Ana manu o psaun na lnglungan na nanak kana. Rusuq dowriq o kika sscisa ni ddudug na lqlaqi. Qmita rusuq na ka lqlaqi na da o asi lu pseupu trusuq ni tgkla ni kmsbubu uri da.

Dmuuy spat papak hukut saw uriq bi mhapuy ka bubu mu na. Sdaha rqda ni tluung tleengan sminaw paji q ppuyun. Mlala hari ka strutug mntakur uri da. Iya hapuy da sun nami. Mkrbuk bi qmeepah ka lqlaqi msa. Ma saw manu ka mhapuy da. Qulung malu ka dhiya do kika malu kana kida msa.

Tguhuy bi pnrhulan ka Bubu mu. Mdrumt bi dmurun kdjiyax. Tai niqan eeuda siida spuun nami na kana. Pseupu thmuku tndahu. Musa ku tluung kiyig na ka mhdu ku qmeepah smsung kdjiyax. Ana manu ka sscisa ku na. Duma msru kari ni ddugun ku na duri. Tay ku mhdu prngaw hyaan do mdka bgurah mnhru duri ka pahung mu.

Niqan kingal jiyax, rmiqaw dowriq. Kli kli msa mkeeku ka isil quwaq. Cshungi emphing knkla na ka tgspat laqi mu kuyuh. Kla sa mnarux ka iril luqi na. Asi ka hbingun ni qqurun ni kgsun. Jiyax jiyax mkeeku ka narat baga ni qaqay ni quwaq ni dowriq. Bitaq na phqilun ni pyutun ka kana narat hiyi. Mnihur meuwit balay ka knsdan ni snhiyan mu. Rmqun ku rusuq kdjiyax. Emppaqax liwang ka laqi do mliwang mngungu ka rdrudan na uri da. Uqan kneisug ni sklwiyan. Tayal balay ka saw ni euda da. Dhqun ta? msa ku. Maspas hngkawas ka endaan nami da. Wada malu bi knrtan na ka laqi nii. Ini bi keeku ka sayang da. Duwa hiya nanak mkksa da. Ana



empika ni empiyung ka narat baga na. Ida nami ddugun ni tgsaan balay. Lglgi ni pslhayi bi ka baga ni qaqay ni luqi su sun nami. Bitaq saw nii knmalu na ka laqi nii do mqqaras nami balay kana uri.

Tai saw ungat bi ixan naqih bi ka kuxul nami siida. Ida nami mqquri suyang bi Alang sqwilung. Lnglungun nami kana ka rdrudan nami nii. Pseupu nami thmuku dmurun ka kuyuh ni lqlaqui mu. Kika wada mmuxul mslhkah ka qsahur nami han.

力量

不知為何，只要靠近小時成長的家鄉，隨即感到舒坦開朗。卻又深感害怕，想哭。好像如此的美景，終將消失，像虛空，夢幻，塵煙！每天下班後，只想撲向它們，越快越好！

山脈是一隻隻巨熊。披著綠的過頭閃著金黃的毛髮排列整齊得躺著。癡癡的眼神深含愛憐得護衛著我們。立霧溪瘦的像竹，從未枯乾，快樂得追逐與跳躍直奔深黑的太平洋。海洋的空闊好像天與之相連，難以區分，也像長長的巨蛇，捲曲在深溝裏，不斷地生吞吮吸我們的苦難，反覆吟唱，撫摸。朵朵白雲像蝴蝶，在山脊，在山巔，翩翩飛舞。不時取悅我們，只因我們的命運像螻蟻，顛沛離弱，貧病孤苦。我又來了。

這地方，滿佈著碎石與灰塵，不易耕種。秋天時，隨風而起的細砂與塵灰像雨，覆蓋滲透住家的內外。若打在臉上亦是疼痛亦常呢！夏天時，颱風總不甘寂寞，一陣尾隨一陣，爭著來撕裂大地。像鋒利的刀，像堅硬的鐵鎚，切割粉碎人們的家園。然而，還好有這些美景相繞，相伴，祖先們依然如七里香一樣的盤踞！這地方的名稱就叫做陶樸閣。

我像箭總是歸向於靶心。無論身居何處，總在思念家鄉。像老鷹依依地在巢的上端圍繞照護。離開家鄉自組家庭已十六年多了，生了四個女兒，對於家鄉的愛從未退卻，好像離開越久思念就更加濃烈，直到現在，只要踏在父母居住的故鄉，隨即沉靜下來，好像魚快樂得在水中悠游。不過，要離開時卻又如此的不捨！爸爸與媽媽也是每天來此的原因。

這二位老人都已超過七十歲了，雖是如此，活像個小孩。體力驚人，時時鬥嘴。常常因為芝麻綠豆的小事，互相指責。處在其間的我像顆球，踢來丟去。我難過的時而想哭，時而偷笑。到底要拿這二位老人怎麼辦

才好？

爸爸之前是一位獵人，八個小孩從小全是山肉養大的。只要想到那媽媽乾炒後，那黑色燻乾的羌肉，口水亦不停的直流了，就算鍋底僅剩碎肉屑骨加上焦薑殘油，總要整盤刮淨，澆滴在熱氣蒸騰圓潤飽滿的白飯上，再一一分配給弟弟妹妹們，我們像豬一樣的含吞，像牛一樣的細嚼，這美味到現在依舊難忘，彷彿人間的食品已再難以凌駕了！

有時餵雞養鴨，有時揮著鋤具翻挖土壤，有時握著竹掃把打掃庭院，許多時刻坐在樹下，安詳自然得喝酒，無憂無慮得抽煙。五杯之後，便不停地自言自語。生氣時便大聲嘶喊，手足揮舞。喃喃細語時是傷心難過或是想睡了。若是擦拭著眼淚想必是懷念過往了。

每次看到爸爸的雙手。皮皺細瘦，結實有力，圍繞於皮膚下的血管，呼之欲出，骨頭、筋肉及血管細緻分明。此時小時候隨著他山中打獵的情景又佔據心靈了！

每到寒暑假，祖父母便召喚我到山裡幫忙，他們過慣了山中的生活而不愛平地的吵雜。於是經常隨著祖父與爸爸狩獵。剝皮、肢解、清洗、與裝載血淋淋的山肉，曲背著笨重的肩袋，爬爬滑滑，陡峭中，舉步維艱，攀抓樹根免於摔落，酸麻雙肩早已忘卻，何時才能到達終點呢？越是想著就越覺遙遠！晚上圍著碳火蜷睡，酷寒與疲憊超越了睡意時，坐著取暖，等待天明，月亮在白晰的雪景裏越加明亮圓滿。山裡待了十五天，枯瘦一圈，雙頰凹陷，雙眼突的像貓頭鷹。走在深暗的叢林裡，總在思索。難道一生都將如此乎？若是，那實在是太艱苦了！

被捕。像獵物一樣被圍毆及入獄。全身淤青，住院一段時日後才漸漸好起來。在法院遭人審問，我們罰了不少錢，從那時他也就不再打獵了。在僅有的田地裡耕種，或租人田地，再不夠時，便出外零工，或受僱打雜。有時領不到錢，三個月一過，僱主竟捲款而逃，空無一物，只留下疲憊及怨恨！

媽媽總是坐在椅子或者是床上。約有十六年的時間無法走路了。二十二歲時與父親結婚，之前都在山裡幫忙，外祖父說：「有時小山豬她都能上肩呢！」嫁到平地後生活依然艱苦，懷過了十個小孩有八個活著，二個便早早夭折了。孩子生下的第三天便跪在旱地裡或是水田作活。代替於山中打獵的爸爸駕著犁具翻出種植地瓜的培土及其它農作物的土溝，扛背著裝滿了花生、玉米或是稻米的大麻袋。傍晚及一大早又要忙著煮食餵養孩童。



媽媽的身形與大部份太魯閣族的婦女相同。腰像白一樣的圓穩，大腿與肩膀像竹幹一樣的厚實，就算手指也像籐條一樣的結實堅硬。臉頰滿是皺紋滄桑，雙眼視力逐漸退化，都作過了白內障的手術。兩腿的膝蓋也分別裝了人工關節，每次手術後的前三天都會失去意識得喃喃自語，住院總要半個月以上，右膝又要開第四次的刀了，在她堅強的意志下她認為一定會成功，親戚朋友們都認為媽媽的意志力實在是太堅韌了。

媽媽總是活在擔憂之中，孩子、媳婦、及女婿們是她憂慮的主因，她的溫暖與慈愛就像冬天的太陽，對每個孩子的愛都是一樣的，從未指責五個媳婦，總是為孩子們或他人而設想，一切儘可能自己承擔，教育及指導孩子唯一的方法便是眼淚，只要看到媽媽流淚，我們亦隨之流淚，並發自內心深處的明白與聽從了。

媽媽依然佇著四腳拐杖堅持要煮飯，堅強得斜靠在洗碗槽或坐在椅子上清洗菜類，也曾幾次翻滾跌落，再三懇求，不要再煮了，她說：『孩子們，工作非常的辛苦！煮飯是小事，只要孩子們平安，一切也都好了。』

媽媽是虔誠的基督徒，總在聲聲禱告。只要有重要行事總會將我們聚集起來，共同低頭讚美。每晚下班之後，必會坐到媽媽的旁邊。她時而訓示，時而安慰。每次與母親聊完之後，勇氣好像源源不絕的再生了。

有一天，四女兒的眼神上吊，右邊嘴角持續斜抽，失去意識。原來是左腦萎縮。必須進行左腦切除術。右邊肢體日漸失去功能及萎縮。我身心疲憊，灰心喪志，日日忍吞眼淚，小妹消瘦殘缺，為父為母亦形銷骨立，活在驚恐之中，常常在想：「這樣的際遇，撐的過去嗎？」如今，八年已過，手術後小妹好多了，不再抽筋，走路微跛，右手萎縮無力。我們常常鼓勵她，陪著她作手、腳及腦部的復健，現在的進展我們真的知足了。

每當心情難免低落時，總會遠望那美麗的故鄉，內心想著祖父祖母及爸爸媽媽，再與內人及孩子們低頭禱告。心靈總會暫得釋放，溫暖！